

Рада ЛЕВКОВА

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, България

e-mail: rada_levkova@yahoo.com

ПРЕГЛЕД НА АНТРОПОНИМИЧНИТЕ РЕЧНИЦИ У НАС

Rada LEVKOVA

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Veliko Tarnovo, Bulgaria

A REVIEW OF THE ANTHROPONYMIC DICTIONARIES IN BULGARIA

The paper reviews the anthroponymic dictionaries published in our country. The specific purposes of each dictionary were described – to give the meaning of the names, to give the meaning and the frequency of use of the names, only to register the frequency, etc.

Ключови думи: *антропонимичен речник, избор на име*

Key words: *anthroponymic dictionary, choosing a name*

Поводът да направя преглед на българските антропонимични речници в настоящия доклад са две анкети, които проведох с ученици и студенти, които потвърждават личните ми наблюдения и направените по-рано изводи от друго изследване (Ангелова-Атанасова 2001), че голяма част от децата и младите хора нямат достатъчно знания за значението и произхода на личните имена. Не се знае достатъчно не само за най-честотните имена у нас, а дори и за собственото име. Когато се проверява етимологията на дадено лично име не се използват достоверни източници, а често се вярва на случайно дочута информация. Когато спомена, че се занимавам с антропонимия, и обясня накратко какъв е предметът ѝ, се случва да чуя следната реакция: „И какво ще ми кажеш за характера ми според това как се казвам?“. Явно представата на непознатите е, че антропонимията е нещо като астрология. И нищо чудно – антропонимия не се изучава в училище, а в момента не се изучава и във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, който обаче има дълги традиции в предлагането на избираема дисциплина „Ономастика“. А това, че хора, които не се занимават с лингвистика, е възможно да мислят, че по името може да се гадае какъв е характерът на притежателя му, се потвърждава и от популярното издание „Български именник“ с автор Валентин Бояджиев, отпечатано през 2009 г. Книгата претендира да бъде „най-пълният тълкувател на личните имена“ (Бояджиев 2009), но са обяснени етимологията и значението само на част от имената, поместени в книгата, като при това сверяването със сериозни научни антропонимични речници показва, че са допуснати и грешки. По-обемната част от книгата обяснява какви са характерът и съдбата на човека

според това какво име носи, като книгата прилича най-вече на хороскоп. Тези причини ме подтикнаха да запозная настоящата аудитория със сериозните антропонимични речници, с които разполага българската лексикография.

Антропонимичните речници, издадени у нас, имат различна насоченост. Някои от тях предоставят информация само за произхода и значението на имената, други предоставят данни и за честотността им, а трети само за честотността на имената. Речниците обхващат и различни периоди. Някои представят цялата съвкупност от имена, използвани у нас в даден период, а други представят имена най-вече от славянски произход, използвани през различни периоди. Ако изискванията на родителите са името на новороденото им дете да е от славянски произход, те могат да използват речник, който акцентува върху домашните имена. В такъв речник родителите могат да попаднат както на славянски имена, които са били популярни през последния век, така и на по-рядко срещани имена от домашен произход. За родители, които предпочитат рядко срещани имена, от полза би бил честотен речник. Възможен мотив за запознаване с антропонимичните речници е и желанието за разширяване на общата култура с информация относно етимологията и честотността на имената. Читателят може да избере речника според неговата насоченост и целите си.

Моето запознаване с антропонимични речници стана в 7-8 клас, тъй като още тогава проявявах интерес към личните имена и чуждите езици. По това време ме вълнуваха повече имената от чужд произход, които срещах в книгите или чувах по телевизията, и не можех да си обясня какво означават. Речниците на Николай Ковачев „Честотно-етимологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия” и на Стефан Илчев „Речник на личните и фамилните имена у българите” ме запознаха с голяма част от информацията, която търсех. С тях разширих и познанията си относно промените във фонетичния облик на дадено име, когато то бъде заето в различни езици. Малко по-късно се запознах и с речника на Недялка Иванова и Пенка Радева „От „А“ до „Я“ имената на българите“. С помощта на тези речници в мен постепенно се оформи представата, че всички имена са ценни, но аз като българка изявявам предпочитания към българските имена. За това кои са българските имена няма определение и вероятно всеки лингвист и нелингвист има собствено мнение, като има предвид различни аспекти на въпроса. За мен българските имена са не традиционните имена, навлезли с християнството, като *Иван*, *Георги*, *Мария*, а имена, образувани от думи със славянски или прабългарски корен. При имената от славянски произход значението може сравнително лесно да бъде разбрано дори и от неспециалистите – така името не е само някакъв звуков комплекс, а е ясно и по значение. Пожелателните имена са важна част от нашата традиция на именуване и вероятно поради факта, че самата аз нося такова име, отдавам по-голямо значение на семантиката на името и на пожеланието, което носят тези имена. А може би до някаква степен с право нелингвистите ми задават въпроса „Какво ще ми кажеш за характера ми според името, което нося?“.

Първият български антропонимичен речник, макар и известен на българските антропонимисти от 20 в., доскоро не бе достъпен. Речникът е издаден през 1887 г. под заглавието „Гълкувач на собствени имена“, а авторът му е Тодор Коджов. В речника по азбучен ред се тълкуват значенията на 452 имена, като е посочен и произходът им. През 2011 г. е отпечатано второ фототипно издание с въстъпителна студия от Пело Михайлов, който разяснява, че първото издание не е било достъпно, тъй като в наши библиотеки се съхраняват само 2 негови екземпляра – единият с ограничен достъп, а при подвързването на другия с твърди корици малка част от текста е изрязан. П. Михайлов се свързва с потомците на Т. Коджов и те предлагат да направят фототипно издание, тъй като притежават запазен екземпляр от речника. Според П. Михайлов речникът има научна стойност – речниковите статии имат заглавна, етимологична и семантична част, като в етимологичната част при някои антропоними са представени чуждите думи, от които произлизат. Така „Гълкувач на собствени имена“ може да бъде считан за първия български антропонимичен речник. Преобладават имената от чужд произход, за което П. Михайлов изказва хипотезата, че това вероятно се дължи на другата лексикографска дейност на Т. Коджов (Коджов 2011).

Речникът на Т. Коджов, макар много малък по обем и съдържащ най-вече чужди имена, според мен е ценен за българската антропонимия, тъй като е структуриран според лексикографските изисквания и информацията в него, сверена от П. Михайлов с по-късни академични речници, е достоверна. П. Михайлов открива тълкувания, които не присъстват в други речници (Коджов 2011) и смятам, че това е още едно основание речникът да бъде считан за важен принос към българската антропонимия.

Речникът, който до скоро бе смятан за първото сериозно антропонимично проучване у нас, е студия на немския етнограф Густав Вайганд, издадена на немски език през 1921 г. (*Die bulgarischen Rufnamen, ihre Herkunft; Kützungen und Neubildungen*) и преведена на български в съкратен вид през 1926 г. – „Българските собствени имена. Произход и значение“ (Ковачев 1987а). Речниковата част включва 1527 имена (по данни на П. Михайлов, Коджов 2011). В предговора Г. Вайганд пише, че книгата е предназначена за тези, които биха искали да научат значението и произхода на имената си. В увода на студията се разглеждат пластове, произхода и формите на личните имена и най-употребяваните имена. Г. Вайганд разделя имената на наследени и народни. Като наследени той определя както домашни, така и чужди имена. Наследени са имената, приети с християнството, стари общославянски имена и прабългарски имена. Като народни имена Г. Вайганд определя тези, които народът ни е създавал през вековете, сравнявайки качествата на хората с качествата на растения и животни, имена, образувани от глаголи и прилагателни имена, защитните имена и др. Г. Вайганд се спира и на имена, видоизменени поради т. нар. народна етимология. В частта относно формите на имената Г. Вайганд засяга умалително-гальовните форми, образувани чрез добавяне на суфикси. Обсъжда форми на имената, които нарича прекъснати, като съобщава,

че след съкращаването на дълги имена новите форми продължават да се изменят по определена схема, напр.: 1. т-ц-ч-ш: *Петър – Пето, Пецо, Печо, Пешо*; 2. к-т-ц-ч-ш: *Евдокия – Дока, Дота, Доца, Доча, Доша*. Отбелязва, че по този начин е създадено голямо разнообразие във формите на имената, като значението им си остава същото, а преполагаемата цел е била изразяването на гальовност. Г. Вайганд се спира и на форми на имената, които нарича заекнати – те възникват в детския говор, родителите ги възприемат и впоследствие се отделят като самостоятелни имена. В речниковата част имената са подредени по азбучен ред, и освен етимологията и значението им, за някои е посочена и датата за празнуване на имен ден, тъй като Г. Вайганд счита, че част от хората, носещи имена, които са много отдалечени от изходното име, вероятно не знаят кога да празнуват именния си ден (Вайганд 1926). За материала в студията на Г. Вайганд Тодор Балкански пише, че е включен във всички следващи големи антропонимични трудове у нас (Балкански 1996).

Речникът на Г. Вайганд е първият познат на българските антропонимисти антропонимичен речник. Ценен е за българската антропонимия с това, че макар и не много обемен, той е със значително по-голям обем от първия български антропонимичен речник, като за разлика от него съдържа и много имена от български произход. Макар и в много кратък вид, речникът е първият, който представя информация за пластове, произхода и формите на личните имена и за най-употребяваните имена. Речникът е ценен и с това, че е първият, в който се прави касификация на имената и се дава информация за датите на празнуване на именни дни. По данни на Г. Вайганд по това време са битували голям брой производни имена, много отдалечени от оригинала (Вайганд 1926). Счита, че появата на този речник е толкова ценна и защото той е дал възможност ползвателите му да свържат името си с правилната изходната форма и по този начин да научат произхода и значението му.

Следващият речник е издаден 43 години по-късно – през 1969 г. Носи заглавието „Речник на личните и фамилните имена у българите” и е дело на Стефан Илчев. Речникът е първият академичен антропонимичен речник у нас – издание на Българската академия на науките, към която Ст. Илчев е старши научен сътрудник. По данни на Н. Ковачев речникът съдържа 12 711 лични имена (Ковачев 1996). Н. Ковачев цитира българския езиковед Йордан Заимов, който окачествява речника като „първия основен труд“ на българската антропонимия, направен от българин (Ковачев 1996: 211). Речникът тълкува български лични и фамилни имена, регистрирани от Освобождението насам, а някои и по-рано. Посочват се произходът, значението, мястото, където се срещат имената, понякога и годината, в която са записани, или в която са родени притежателите на по-редки имена. Авторът си поставя за цел да представи слабоизследвана част от българската култура – историята и значението на имената и основните принципи за създаването им, като по този начин подпомогне използването на повече български имена.

За незапознатите с българските традиции на именуване би представлявал интерес уводът на речника. Там Ст. Илчев разглежда пластове в имената,

значението на имената, преосмислянето на имената, борбата с чуждите имена, избирането на имена и др. Ст. Илчев разделя личните имена на 7 пласта. Като най-стар пласт определя възникналите в далечното минало имена, които се използват и у другите славянски народи. За втори пласт авторът определя имена от тракийски произход, които славяните вероятно са възприели след установяването си на Балканския полуостров. Трети пласт са имената, дошли с Аспаруховите българи. Като четвърти пласт Ст. Илчев определя християнските имена от източноправославния календар, които масово се възприемат след покръстването – най-вече от гръцки произход, но също еврейски и латински. Пети пласт имена са тези от турски произход, образувани от познати турски думи по време на Османското владичество или от прякори и псевдоними на хайдутите, които са прикривали истинските си имена. Шестият пласт са имена, повлияни от политиката, литературата, киното, а седмият – имена от думи, които означават предмет на модата или техниката. Според значението на личните имена Ст. Илчев разделя народните български имена на пожелателни и защитни. Пожелателните имена отразяват пожелание на родителите относно бъдещето на детето им – *Живко, Здравко, Гизда, Божура*. Защитните имена се свързват най-вече с борбата с детската смъртност – *Стойо, Трайко*. Друга част от увода е озаглавена „Борба с чуждите имена“. В нея Ст. Илчев разяснява, че през вековете българите асимилират непонятните по значение календарни имена, като ги превеждат или съкращават (Илчев 1969).

Считам речника на Ст. Илчев за голям принос към българската антропонимия. Това е първият академичен антропонимичен речник. Материалът е толкова значителен по обем, че е трудно да бъде направено сравнение с малкия обем на първите речници. В предговора за първи път се обсъждат множество въпроси, свързани с имената и именуването. Ст. Илчев определя пластове в имената по малко по-различен начин от Г. Вайганд, като освен това ги изброява в хронологичен ред, и е първият, който предлага класификация на народните имена – на пожелателни и защитни.

През 1985 г. е публикуван речникът „От А до Я имената на българите“, с автори Недялка Иванова и Пенка Радева. В първата част на книгата авторите поставят въпроси, свързани с избора на име – нуждата от обновяване на именника ни, но и от съобразяване с традицията, заемането на чужди имена, нуждата изборът на име да бъде съобразен и с това как се съчетават с него бащиното и фамилното име. Следват разяснения за образуването и значението на имената, за традициите на именуване у славяните и прабългарите и се проследяват развоят на личноименната ни система през вековете и традициите на именуване в по-ново време и модните тенденции. Описани са и езиковите характеристики на имената. Авторите призовават към опознаване на традицията при именуването и особеностите на езика ни, като се отчитат и изискванията на новото време, за да бъде изборът на име осъзнат и да бъдат предпочетени имената с български произход. Поради тези причини речниковата част съдържа най-вече имена от домашен произход, включително старинни и изчезващи имена, които би могло да бъдат включени наново в

именника ни. Имената са подредени по азбучен ред. Обяснено е значението на повечето от тях и е приведена думата, от която са образувани. Дава се и информация за разпространението на имената, исторически данни за отделни личности, цитати от литературни произведения и народни песни (Иванова, Радева 1985). В рецензия на речника български езиковед отбелязва, че ценен принос е свързването на науката с практиката – поднасянето на задълбочен анализ на проблемите на българската антропонимия на достъпен за масовия читател език, като по този начин постиженията на нашата антропонимия могат да се превърнат в част от практиката. Друг ценен принос за масовия читател е привеждането на български имена от исторически източници, познати само на специалистите (Ангелова-Атанасова 1986). По данни на самите автори пък, отпечатаният в тридесетхиляден тираж речник е бил изчерпан бързо (Иванова, Радева 2005).

Приносите и на този речник са многобройни. По отношение на информацията в частта преди речниковата част – почти половината от обема на справочника, може да се каже, че тя представлява следващото стъпало, тъй като дава нова информация относно традициите и модата на именуване. Подробно се разглежда именуването при славяните и прабългарите. Речникът е първият, в който адекватно се повдигат множество въпроси, свързани с практическата страна на именуването и се посочват конкретни насоки и примери. Това е първият речник, в който са публикувани древни български имена, дотогава недостъпни за масовия читател. Считаю, че бързото изчерпване на издадения в голям тираж речник е доказателство за голям обществен интерес и за практическата значимост на книгата.

През 1987 г. е издаден първият честотно-тълковен антропонимичен речник у нас, с автор Николай Ковачев. В него освен етимологията и значението на имената се съдържат и данни за честотността им. Людвиг Селимски пише, че в честотно-тълковния речник на Н. Ковачев за първи път в антропонимията се прилага статистически метод, като се използва електронно-изчислителна техника (Селимски 2010). За речника положително (с някои малки критики) се изказват и Иван Чобанов (Чобанов 1988) и Тадеуш Шимански (Шимански 1995). В предговора на речника се разглеждат причините за създаването му, които са свързани с нуждата от обогатяване на антропонимикона ни в съответствие със славянските народностни традиции. В увода се съдържа още ценна информация – обяснено е какво е значението на проучването на личните имена, направен е преглед на антропонимичните проучвания, описани са развоят на българската личноименна система, традициите при избор на лично име, езиковата характеристика на имената и др. Статистическите данни за имената и техните носители включват списък с петнадесетте най-честотни мъжки лични имена и петнадесетте най-честотни женски лични имена с брой носители и дял от състава на личноименната ни система. Речниковата част включва лични имена с честотност над 4 на родените в периода 1901-1970 г. в 99 населени места, които са били околийски центрове. За най-честотните имена, както и за някои други, се привеждат данни за районите, в които са

разпространени. На някои имена е посочен и броят на носителите им в даден район. В края на речника е поместен и списък с лични имена с честотност над 300 – за мъжките и за женските имена (Ковачев 1987б).

Н. Ковачев поставя основата на използването на статистически методи при проучване на личните имена в България. Смятам, че речникът е голям принос за българската антропонимия, защото е първият, който съобщава честотността на имената. Така всеки, дори и неспециалист, може да се ориентира кои имена са често срещани и кои са част от периферията на личноименната ни система. Това е и първият речник, в който е направен преглед на антропонимичните проучвания.

В излезлия посмъртно през 1988 г. „Български именник“ на Йордан Заимов са поместени лични имена, засвидетелствани в исторически паметници от VI в. насам. По данни на Анна Чолева, в именника се обясняват произходът и значението на 12 000 лични имена (Чолева 1996). С първата част на именника, която е за личните имена, авторът си поставя за цел да представи разнообразието от славянски имена, което в продължение на векове се е формирало, за да предостави възможност на родителите да изберат име за детето си от славянски произход. По думи на автора именникът би спомогнал да се избегне еднообразието и безличието при имената (и като съчетание на лично, бащино и фамилно име), което според него се наблюдава; в по-далечното минало българските лични имена са били изключително разнообразни и в много списъци рядко се срещат еднакви имена. Друга цел на речника е да спомогне за запазването на духовното богатство на народа ни, тъй като иметворчеството е част от това богатство. След чуждите имена са дадени точни или приблизителни български съответствия, за да се препоръчат българските имена (Заимов 1994). В рецензия за речника от 1990 г. Максим Младенов обаче изказва мнението, че речникът има няколко важни слаби страни. Например, не е цитирана литературата, която е послужила като източник за значенията на имената, за която авторът Й. Заимов съобщава, че е цялата българска, общославянска и индоевропейска литература. Друг слаб момент е това, че не е отбелязано кои имена са регистрирани в исторически извори и кои авторът сам е реконструирал от други имена – възможно е част от реконструираните имена да не са показвали реалния облик на личноименната ни система в миналото, защото може да са били случайни, рядко срещани, а други всъщност да са възстановени от фамилни и родови имена и от прякори, а не от лични имена. М. Младенов се изказва критично и относно обяснението за произхода на част от имената (Младенов 1990).

Въпреки тези слаби страни, по мое мнение речникът е ценен поради привеждането на старинни и редки антропоними от славянски произход и имена от домашен произход като успоредни на чуждите.

През 1995 г. Н. Ковачев публикува още един речник, за създаването на който използва статистически методи – „Честотно-etimологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия“. Той е със значително по-голям обем от първия му речник. По данни на Л. Селимски

Честотно-тълковният речник обяснява значението на 5600 имена (Селимски 2010), а в Честотно-етимологичния са включени значенията на 16 713 лични имена, които са компютърно извлечени от всички поделения на ЕСГРАОН (дн. ГРАО) в страната (Ковачев 1995). За речника положително се изказват много наши езиковеди. Според Ив. Дуриданов прилагането на статистическия метод в речника представлява нов етап в българската антропонимия (Дуриданов 2002). Л. Селимски пише, че речникът е „крупно и уникално в световен мащаб научно дело” (Селимски 2010: 16). М. Ангелова-Атанасова изказва мнението, че речникът е най-значимо постижение не само за автора, а и за българската антропонимия (Ангелова-Атанасова 1996: 98). Според Л. Димитрова-Тодорова чрез статистическите наблюдения и етимологическия анализ авторът достига до важни заключения относно произхода на имената, развитието на българската личноименна система и традициите за избор на име в България (Димитрова-Тодорова 2011). В предговора на речника, както и в първия си речник, Н. Ковачев прави кратък преглед на проучванията на българската антропонимия, на развоя на личноименната ни система, коментира произхода на личните имена, образуването им, семантиката на домашните имена и езиковите особености на имената. Различни са статистическите данни за имената, поместени в двата речника, защото те се отнасят за различни периоди, а и данните във втория речник са повече. В него се тълкуват мъжките и женските лични имена от 1891 г. до 1980 г. вкл., с честотност над единица и някои имена с честотност единица. Статистическите данни за всяко име включват брой носители до 1980 г., честотността на името до 1970 г. в бившите 99 околийски центрове, най-ранната година на появата му, броят на носителите му по десетилетия и разпространението на имената по райони. Речникът съдържа и 15 приложения с най-разнообразни данни, напр. честотност и дял на 40-те най-разпространени мъжки и 40-те най-разпространени женски лични имена (Ковачев 1995).

Приносът на Н. Ковачев с Честотно-етимологичния речник е огромен. Това е най-обемният етимологичен речник на личните имена у нас. Той е първият честотен речник, който обхваща имената с честотност над 1 за период от 90 г. Може да послужи за ориентир относно промените в честотността на дадено име по десетилетия, дава информация кога дадено име е регистрирано за пръв път, както и кои имена са много популярни и кои са част от периферията на личноименната ни система.

През 2005 г. Н. Иванова и П. Радева публикуват преработено и допълнено издание на речника си под заглавие „Имената на българите“. Целта му е да информира не само читателите като цяло, но и младите хора, на които предстои да имат деца, защото обликът на личноименната ни система зависи от познанията на родителите относно традициите на именуване и от желанието им да се съобразят с нея. Първата част на книгата повтаря с някои промени първата част на първото издание. За разлика от първото издание, речниковата част включва освен домашни имена и имена от чужд произход. Имената са подредени по азбучен ред. Първата част на речника съдържа само домашни имена. С нея авторите целят да представят българските имена,

които имат дълга традиция на употреба. Голяма част от тях не се използват в съвременното ни, но биха могли да послужат на младите родители при избора им на българско име. Втората част е посветена на заетите имена. Включени са най-честотните заети имена, използвани у нас през вековете, както и по-нови заемки. Освен произхода и значението на имената са представени и точни или приблизителни техни български съответствия. Целта на представянето на заетите имена е информацията за тях да се използва не само за да се съхрани традицията, а и за да може при обновяването и модернизирването на именната система да се запазва българският ѝ облик. В края на книгата е поместен разделът „Празнично-календарен именник“, чиято цел е да бъдат намерени имени дни за нехристиянските имена (Иванова, Радева 2005).

Речникът е ценен с това, че за заетите имена са приведени български съответствия, за да бъде предоставена възможност на бъдещите родители да изберат име с български произход. Това е първият речник, в който може да се направи справка относно имения ден на нехристиянско име.

През 2010 г. е публикуван „Честотен речник на личните имена в Смолянско“ от авторски колектив – Ваня Кръстанова, Мария Петрова, Елена Николова, Мирослав Михайлов и Нина Томова. Речникът представя честотността на личните имена в Смолянско в рамките на един век (1913-2009). Това е първият речник, който дава информация за честотата на имената в Смолянско и по общини и десетилетия. Изследват се имената на 66385 деца, родени през периода. Данните са взети от регистрите за раждане на общини Смолян, Девин, Чепеларе и Неделино. В речника са поместени 4402 лични имена, вкл. фонетичните варианти. В предговора се дава кратка информация за проучванията на смолянската личноименна система до момента. Изтъкват се причините, поради които е съставен речникът и е избран конкретният период. Направена е характеристика на смолянската антропонимична система, поместени са статистически данни за нея и е анализиран развоят ѝ. В речниковата част имената са подредени по азбучен ред, като е посочено ударението им. Отбелязан е полът на носителя на името. Следва цифра, която означава честотността на името в Смолянско за изследвания период. Посочена е общината, в която се среща името, десетилетието, в което е регистрирано, и честотността му през съответното десетилетие. Приложение 1 съдържа редки имена, които се срещат в района. Дава се информация за образуването им, произхода и значението им. В приложение 2 в два списъка – за мъжките и за женските лични имена, са поместени най-разпространените лични имена в Смолянско през изследвания период (Кръстанова, Михайлов, Николова, Петрова, Томова 2010).

С този речник се прави принос към изследването на честотността на имената в отделна област. Други приносни моменти са прегледът на антропонимичните изследвания за Смолянска област и описанието на характеристиките на Смолянската личноименна система и на развоят ѝ. В приложението с редки имена са обяснени етимологията и значението на имена, които не могат да бъдат открити в най-пълния антропонимичен речник у нас.

В България се публикуват антропонимични речници не само за имената на населението от българския етнос. През 2000 г. е издаден „Арменски именник“ със съставител и преводач Агоп Орманджян. Въпреки някои недостатъци на речника, които откривам – стилът му не е научен, а по-скоро популярен, допуснати са граматически, правописни, пунктуационни, стилистични и технически грешки и др., считам, че „Арменски именник“ е ценен, както за лингвистите, така и за неспециалистите. С негова помощ може да се придобие обща представа за личноименната система на арменците и да се получат конкретни знания за отделни имена.

Друг пример е „Речник на турските лични имена в България“, 2004 г., с автор Мюмюн Тахир. Считаю, че един от приносите на речника е предоставянето на информация относно традициите на именуване при турците, произхода, значението и честотността на имената им, която би могла да послужи като основа за по-добро разбирателство между представителите на различните етноси.

У нас са издадени множество антропонимични речници с различна насоченост. Те са плод на задълбочени проучвания и могат да служат както на лингвистите, така и на неспециалистите – за разширяване на общата им култура и при избора на име за дете. Личното ми предпочитание към имена от славянски произход си остава лично, а съветвам другите сами да определят критериите си, защото смятам, че всеки има право да избере име за детето си, което отговаря на неговите критерии, които може да са различни от тези на друг човек. А използването на антропонимични речници би направило този избор по-информиран, по-осъзнат и по-лесен.

ЛИТЕРАТУРА // BIBLIOGRAPHY

- Ангелова-Атанасова 1986:** Ангелова-Атанасова, М. Приносно проучване на проблемите на българската антропонимия. // *Език и литература*, №5, 121–123.
Angelova-Atanassova 1986: Angelova-Atanassova, M. Prinosno prouchvane na problemite na balgarskata antroponimiya. // *Ezik i literatura*, №5, 121–123.
- Ангелова-Атанасова 1996:** Ангелова-Атанасова, М. Проф. Николай Ковачев в българската ономастика. // *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. 3, 93–100. **Angelova-Atanassova 1996:** Angelova-Atanassova, M. Prof. Nikolay Kovachev v balgarskata onomastika. // *Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika*, t. 3, 93–100.
- Ангелова-Атанасова 2001:** Ангелова-Атанасова, М. *Личните имена у българите (1981–1990)*. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“. **Angelova-Atanassova 2001:** Angelova-Atanassova, M. *Lichnite imena u balgarite (1981–1990)*. Veliko Tarnovo: UI “Sv. sv. Kiril i Metodiy”.
- Балкански 1996:** Балкански, Т. Густав Вайганд като ономаст-българист. // *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. 3, 61–64. **Balkanski 1996:** Balkanski, T. Gustav Weigand kato onomast-balgarist. // *Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika*, t. 3, 61–64.

- Бояджиев 2009:** Бояджиев, В. *Български именник*. София: Милениум. **Boyadzhiev 2009:** Boyadzhiev, V. *Balgarski imennik*. Sofia: Millenium.
- Вайганд 1926:** Вайганд, Г. *Българските собствени имена – произход и значение*. София: Т. Ф. Чипев. **Weigand 1926:** Weigand, G. *Balgarskite sobstveni imena – proizhid i znachenie*. Sofia: T. F. Chipev.
- Димитрова-Тодорова 2011:** Димитрова-Тодорова, Л. *Собствените имена в България*. София: ИК ЕМАС. **Dimitrova-Todorova 2011:** Dimitrova-Todorova, L. *Sobstvenite imena v Bulgaria*. Sofia: EMAS.
- Дуриданов 2002:** Дуриданов, Ив. Приветствие от акад. Иван Дуриданов. // *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. 6, 16–22. **Duridanov 2002:** Duridanov, Iv. Privetstvie ot akad. Ivan Duridanov. // *Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika*, t. 6, 16–22.
- Займов 1994:** Займов, Й. *Български именник*. София: Изд. на БАН, второ фототипно издание. **Zaimov 1994:** Zaimov, Y. *Balgarski imennik*. Sofia: BAN.
- Иванова, Радева 1985:** Иванова, Н., П. Радева. *От „А“ до „Я“ имената на българите*. София: Народна младеж. **Ivanova, Radeva 1985:** Ivanova, N., P. Radeva. *Ot 'A' do 'Ya' imenata na balgarite*. Sofia: Narodna mladezh.
- Иванова, Радева 2005:** Иванова, Н., П. Радева. *Имената на българите*. В. Търново: Абагар. **Ivanova, Radeva 2005:** Ivanova, N., P. Radeva. *Imenata na balgarite*. V. Tarnovo: Abagar.
- Илчев 1969:** Илчев, Ст. *Речник на личните и фамилните имена у българите*. София: Изд. на БАН. **Ilchev 1969:** Ilchev, St. *Rechnik na lichnite i familnite imena u balgarite*. Sofiya: Izd. na BAN.
- Ковачев 1987а:** Ковачев, Н. *Българска ономастика*. София: Наука и изкуство. **Kovachev 1987a:** Kovachev, N. *Balgarska onomastika*. Sofiya: Nauka i izkustvo.
- Ковачев 1987б:** Ковачев, Н. *Честотно-тълковен речник на личните имена у българите*. София: д-р Петър Берон. **Kovachev 1987b:** Kovachev, N. *Chestotno-talkoven rechnik na lichnite imena u balgarite*. Sofia: d-r Petar Beron.
- Ковачев 1987в:** Ковачев, Н. *Честотно-etimологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия*. Велико Търново: ПИК. **Kovachev 1987v:** Kovachev, N. *Chestotno-etimologichen rechnik na lichnite imena*. Veliko Tarnovo: PIK.
- Ковачев 1996:** Ковачев, Н. Заслужил лексиколог и антропонимист – ст. н. с. Стефан Илчев (София). // *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. 3, 207–211. **Kovachev 1996:** Kovachev, N. Zasluzhil leksikolog i antroponimist – st. n. s. Stefan Ilchev (Sofia). // *Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika*, t. 3, 207–211.
- Коджов 2011:** Коджов, Т. *Тълкувач на собствени имена*. Второ фототипно издание. С встъпителна студия от Пело Михайлов. София: Булфилм. **Kodzhov 2011:** Kodzhov, T. *Talkuvach na sobstveni imena*. Vtoro fototipno izdanie. S vstapitelna studiya ot Pelo Mihaylov. Sofia: Bulfilm.
- Кръстанова, Михайлов, Николова, Петрова, Томова 2010:** Кръстанова, В., М. Михайлов, Ел. Николова, М. Петрова, Н. Томова. *Честотен речник на личните имена в Смолянско*. Смолян: ЗЕА-Принт. **Krastanova, Mihaylov, Nikolova,**

- Petrova, Tomova 2010:** Krastanova, V., M. Mihaylov, El. Nikolova, M. Petrova, N. Tomova. *Chestoten rechnik na lichnite imena v Smolyansko*. Smolyan: ZEA-Print.
- Младенов 1990:** Младенов, М. Й. Заимов. Български именник. Първа част. Личните имена у българите от VI до XX век. Втора част. Фамилни имена от чужд произход. София, БАН, 1988. 312 стр. // *Съпоставително езикознание*, №6, 103-106. **Mladenov 1990:** Mladenov, M. Y. Zaimov. *Balgarski imennik Parva chast. Lichnite imena u balgarite ot 6 do 20 vek. Vtora chast. Familni imena ot chuzhd proizvod*. Sofia, BAN, 1988. 312 str. // *Sapostavitelno ezikoznanie*, №6, 103–106.
- Орманджян 2000:** Орманджян, А. *Арменски именник*. Пловдив: Армен-Тур. **Ormandzhyan 2000:** Ormandzhyan, A. *Armenski imennik*. Plovdiv: Armen-Tur.
- Селимски 2010:** Селимски, Л. Професор Николай Ковачев и развоят на българската ономастика. // *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. 10, 9–28. **Selimski 2010:** Selimski, L. Professor Nikolay Kovachev i razvoyat na balgarskata onomastika. // *Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika*, т. 10, 9–28.
- Тахир 2004:** Тахир, М. *Речник на турските лични имена в България*. София: Наука и изкуство. **Tahir 2004:** Tahir, M. *Rechnik na turskite lichni imena v Bulgaria*. Sofia: Nauka i izkustvo.
- Чобанов 1988:** Чобанов, Ив. Н. П. Ковачев, Честотно-тълковен речник на личните имена у българите. // *Съпоставително езикознание*, №4-5, 180–181. **Chobanov 1988:** Chobanov, Iv. N. P. Kovachev, *Chestotno-talkoven rechnik na lichnite imena u balgarite*. // *Sapostavitelno ezikoznanie*, №5, 180–181.
- Чолева 1996:** Чолева, А. Проф. д-р Йордан Заимов – ономаст (1921–1987). // *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. 3, 83–91. **Choleva 1996:** Choleva, A. Prof. d-r Yordan Zaimov – onomast (1921–1987). // *Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika*, т. 3, 83–91.
- Шимански 1995:** Шимански, Т. Николай П. Ковачев. Честотно-тълковен речник на личните имена у българите. // *Български език*, 186-188. **Shimanski 1995:** Shimanski, T. Nikolay P. Kovachev. *Chestotno-talkoven rechnik na lichnite imena u balgarite*. // *Balgarski ezik*, 186-188.